

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ
«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітнього ступеня «Магістр»

УДК 378.014

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з дисципліни «Методика викладання у вищій школі» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта», ОС «Магістр» / Укладач: Товканець О.С.– Ужгород: УжНУ, 2021.

Розглянуто та схвалено до друку на засіданні
науково – методичної ради факультету
(протокол ____ від _____ 2021 року)

Розглянуто та схвалено до друку на засіданні
кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з дисципліни «Методика викладання у вищій школі» для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» містять завдання до семінарських занять, рекомендовану літературу та рекомендації з організації самостійної роботи дозволить студентам успішно засвоїти теми навчального курсу, здійснити самоконтроль та оцінити результативність власної пізнавальної діяльності. Призначено для студентів освітнього ступеня «Магістр».

© ДВНЗ « Ужгородський національний університет», 2021

ЗМІСТ

1. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	4
2.ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	7
3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	8
4. РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	9
5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	12

ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

для студентів освітнього ступеня ОС «Магістр»

Тема 1. Особливості розвитку студента як суб'єкта соціального життя.

1. Психологічні особливості розвитку студента, його соціальний, моральний та інтелектуальний розвиток студентів.
2. Особливості адаптації студентів до навчально-виховного процесу у вищій школі, педагогічна взаємодія з ними.
3. Врахування культурологічної, особистісно-індивідуальної своєрідності студентів у навчально-виховному процесі.
4. Діалог у загальному колі: рефлексія студентами власної позиції як студента, особливостей взаємодії з викладачами; обговорення психологічних особливостей розвитку студента.
5. Повідомлення студентів, обговорення.
6. Робота в групах: взаємодія з обдарованими студентами; робота зі студентами, які не виявляють інтерес до навчальної дисципліни; залучення до навчального процесу студентів зі спеціальними потребами.

Тема 2. Сутність та особливості навчального процесу у вищій школі.

1. Структура процесу навчання. Принципи організації навчального процесу у вищій школі. Процес оволодіння новими знаннями у вищій школі.
2. Формування у студентів позитивної мотивації навчання.

Навчальна бесіда:

1. Обговорення у загальному колі: “Якими повинні бути дії викладача із врахуванням конкретних психологічних ознак процесу навчання студентів?”.
2. Декілька студентів за вибором організують навчально-педагогічну ситуацію, спрямовану на формування наукових понять, умінь і навичок студентів (мікровикладання).
3. Робота в групах: Шляхи формування позитивної мотивації навчання студентів.
4. Повідомлення і обговорення: напрями діяльності викладача за кожним принципом.

Домашнє завдання. На семінарське заняття студенти готують творчі роботи «Формування у студентів наукових понять»; «Формування у студентів умінь і навичок». Для написання творчої роботи необхідно виконати такі дії:

- а) визначити тему лекції чи практичного заняття.
- б) поставити і сформулювати мету: формулювання конкретних понять, умінь і навичок (вказати які);
- в) виокремити і коротко описати етапи навчального процесу, конкретні дії викладача і студента, спрямовані на вироблення конкретних дій.

Тема 3. Стратегії та технології навчання студентів.

1. Головні стратегії навчання студентів (інформаційно-пояснювальна, стратегія оволодіння готовими знаннями, стратегія формування умінь і навичок, пошуково-дослідницька, організація різних видів навчальної й наближеної до життя – аутентичної діяльності студентів).
2. Інноваційні технології навчання (технологія співробітництва, розвивального навчання, організації творчої діяльності, навчання в групах, особистісно-орієнтовна).
3. Особливості, напрями організації міжособистісної взаємодії студентів у процесі навчання.

1. Повідомлення студентів, обговорення.

Питання на дискусію: Якої стратегії навчання Ви будете дотримуватися як викладач?

2. Обговорення можливостей творчого застосування інноваційних технологій навчання.
3. МікрОВикладання: застосування різноманітних форм кооперативного навчання студентів.

Тема 4. Освітнє середовище, методи навчання студентів у вищій школі.

1. Організація освітнього середовища, ефективного для навчання студентів (психологічно-комфортний клімат, атмосфера допомоги та підтримки, регулювання процесу навчання, моделювання навчальних ситуацій, врахування своєрідності, диверситивності студентів).
2. Визначення дидактичної мети та планування навчально-пізнавальної діяльності студентів.
3. Особливості застосування методів: аналізу конкретних життєвих ситуацій, кейс-методу, методу інцидента, брейн-стормінгу (мозкової атаки), генерування та критичного аналізу ідей, ділової бесіди, дискусії, діалогу. Застосування методів організації мислительних дій, розвитку критичного і творчого мислення (простого, складного, вільного, доказового міркування, індукції, дедукції, аналізу, синтезу, генерування, аналогії).
4. Методи організації практичної діяльності студентів (організації тренувальних і навчальних вправ, організації ділових і рольових ігор, виконання творчих робіт, проектів, лабораторних, експериментальних робіт, мікрОВикладання)

Обговорення та мікрОВикладання.

Кожен студент визначає сутність методу навчання (за вибором) та організовує навчання студентів за цим методом.

Домашнє завдання. Підготуватися до практичного застосування конкретного методу навчання у єдності з формою навчальної роботи студентів на відповідному етапі навчального заняття. Визначити тему, мету.

Тема 5. Форми організації навчання

1. Особливості організації лекції у світлі філософії сучасної освіти: зміст, структура, стиль, емоційно-вольовий вплив викладача на поведінку студентів, отримання зворотнього зв'язку.
2. Особливості, типи практичних, семінарських занять; організація міжособистісної взаємодії студентів.
3. Самостійна, науково-дослідницька робота студентів, керівництво викладача і стимулювання студентів.

Обговорення питання; мікрОВикладання окремих фрагментів лекції; Аналіз педагогічних ситуацій, обговорення проблем, діалог. Проведення мозкової атаки: «Які, на Вашу думку, доцільні стимули для залучення студентів до наукової, самостійної роботи?».

Тема 6. Майстерність професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи

1. Майстерність педагогічної діяльності викладача вищої школи.
2. Особливості спілкування викладача вищої школи, дотримання педагогічного такту (діалог і монолог в спілкуванні, рівні і стилі).
3. Культура мовлення викладача, невербальна поведінка.
4. Особливості спілкування зі студентами з складною поведінкою.

Творча робота

2. Аналіз педагогічних ситуацій стосовно спілкування викладача зі студентами. Програвання в групах різних стилів і рівнів педагогічного спілкування, обговорення в загальному колі.
3. Аналіз недоліків у мовленні викладача вищої школи та їхній вплив на особистість студента (на основі власного досвіду навчання).
4. Демонстрація кожною групою невербальної поведінки викладача у конкретній ситуації. Визначення іншими студентами сутності ситуації та змісту міміки, жестикуляції викладача.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Стан і перспективи розвитку вищої школи на зламі ХХ і ХХІ ст.
2. Зміст реформ вищої освіти в Україні у світовому освітньому контексті.
3. Закон України «Про вищу освіту».
4. Сучасні тенденції розвитку вищої освіти.
5. Ступеневість вищої освіти. Концепція ступеневої освіти .
6. Особливості вищої освіти, організації навчально-виховного процесу у вищій школі.
7. Електронний підручник.
8. Варіативне, творче застосування стратегій та технологій навчання із врахуванням особливостей навчальної ситуації, специфіки навчальної дисципліни.
9. Розвиток наукових понять й умінь, навичок студентів, корекція їхнього помилкового, неправильного розуміння та утворення понять.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи : [навч.-метод. посібник] / Л.В. Артемова. – К. : Кондор, 2008. – 272 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://library.khpi.edu.ua/files/new_postupleniya/artem.pdf
2. Болонський процес у фактах і документах / М. Ф. Степко. К. : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. –52 с.
3. Булгакова Н.Б. Методика викладання у вищій школі : [навч. посібник] / Н.Б. Булгакова, В.О. Рахманов. – К. : НАУ, 2012. – 204 с
4. Васянович Г. Педагогіка вищої школи. Навч. посібник. -Львів, 2000.
5. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посібник / за ред. В. Г. Кременя. – К. : Навчальна книга Богдан, 2004. –384 с.
6. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посібник. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
7. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с.
8. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: [навч. посібник] / В.М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с
9. П'ятакова Г.П., Інтерактивні методики навчання і їх застосування у вищій школі./ Г.П.П'ятакова, В. Глотов - Тернопіль, 2001.
10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: [Навч. посіб.] / М.М. Фіцула. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.
11. Фіцула М.М. Педагогіка: [Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладі освіти] / М.М. Фіцула. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 528 с.

Додаткова література

1. Закон України «Про вищу освіту».URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2235/>
2. Постанова КМУ від 29 квітня 2015 р. №266 «Про затвердження переліку галузейзнань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248149695>
3. Стандарти вищої освіти та освітні програми.URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів (далі – СРС) є складовою навчального процесу і основним засобом опанування навчального матеріалу дисципліни «**Методика викладання у вищій школі**», в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета СРС – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної ознаки та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС – вивчення тем, питань, винесених на самостійне опрацювання студентами, засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих на лекціях та інших аудиторних заняттях знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета, забезпечення підготовки студентів до поточних аудиторних занять, контрольного заходу та підсумкового (модульного чи семестрового) контролю.

Зміст СРС визначається навчальною програмою, робочою програмою навчальної дисципліни «**Методика викладання у вищій школі**», цими методичними матеріалами та методичними матеріалами (рекомендаціями, вказівками) до практичних і семінарських занять з названої дисципліни. СРС виконується згідно з методичними вказівками та у відповідності до переліку і завдань до них.

Самостійна робота, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, практикумами, методичними вказівками тощо.

Зміст СРС з конкретної дисципліни може складатися з таких видів:

- уважне слухання і конспектування лекцій;
- підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо);
- виконання практичних завдань протягом семестру;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом, оформлення звіту про самостійну роботу;
- реферування, анотування рекомендованої літератури;
- формулювання висновків і підсумків;
- відповіді на запитання і самостійне формулювання запитань до навчальної теми;
- заповнення таблиць, креслення структурно-логічних схем;

- складання термінологічних словників, покажчиків, планів;
- переклад іноземних текстів встановлених обсягів;
- виконання контрольних робіт студентами заочної форми навчання;
- підготовка і виконання завдань, передбачених програмою практичної підготовки, в тому числі курсового проектування, тощо;
- підготовка до усіх видів контролю, в тому числі до курсових, модульних і комплексних, ректорських контрольних робіт та підсумкової державної атестації (державних іспитів, виконання випускної кваліфікаційної роботи бакалавра чи спеціаліста/магістра);
- інші види діяльності, що ініціюються університетом, факультетом, кафедрою й органами студентського самоврядування.

При плануванні СРС рекомендується користуватись нормами витрат часу (табл.1), які встановлені на основі багаторічного досвіду викладачів з організації самостійної навчальної роботи студентів.

Конспектування. Воно дає можливість повністю засвоїти самостійно опрацьований матеріал. Застосування конспектування свідчить про значущість певних відомостей у даній СРС. Зміст конспекту повинен дозволити студенту:

- 1) чітко формулювати тематику вивченого;
- 2) робити план засвоєного матеріалу та логічно членувати на частини створений текст;
- 3) розуміти місце самостійно опрацьованого матеріалу у контексті відповідних предмету та галузі знання;
- 4) виділяти у вивченому головне;
- 5) вміти наводити приклади для ілюстрації опрацьованого;
- 6) пов'язувати в систему знання, що були та здобуті самостійно;
- 7) уявляти, як використати самостійно здобуті знання на практиці.

У конспект вносяться тільки найбільш важливі відомості з матеріалу, який вивчається самостійно. Кожний запис потрібно попередньо продумати. Писати слід чітко, швидко, використовувати зрозумілі скорочення слів та умовні позначки. У записах роблять інтервали, залишають береги на кожному аркуші, щоб можна було вносити доповнення, уточнення, виправлення, власні коментарі. Кожну нову думку починають з абзацу. Виділяють назви розділів, визначення, схеми, формули, важкі та найбільш значні місця. Конспект є ефективним якщо міцно закріплює у пам'яті самостійно отриману інформацію.

Складання плану. План – це сукупність основних думок, назв елементів тексту у формі питання чи твердження. Самостійне складання плану сприяє глибокому аналізу тексту: розумінню структури, виділенню основних положень, визначенню головного, відволіканню від менш змістовного, логічному членуванню матеріалу на частини, групуванню власних думок щодо опрацьованого матеріалу.

Формулювання тез. Тези – це коротко сформульовані основні положення тексту, стисле викладення головних його ідей, які увібрали в себе

сутність переробленого самостійно матеріалу. Їх записують у вигляді цитат із тексту або своїми словами. У тезах внаслідок їх лаконічності відсутні приклади, що доводять певні факти. Однак тези втрачуть свій сенс якщо студент не в змозі буди навести ці приклади по пам'яті. Вміння складати тези є свідомством високого рівня підготовки студента та його СРС.

Сприйняття нового матеріалу повинне супроводжуватися його розумінням, яке забезпечує повноту та глибину засвоєної студентом інформації. Зрозуміти – це повністю осягати зміст та форму самостійно вивченого явища чи предмета дійсності, його історичний розвиток та новизну, спрямованість, теоретичну та практичну значущість опрацьованого матеріалу у співвідношенні зі знаннями, отриманими раніше. Головним показником розуміння матеріалу, вивченого самостійно, є вміння правильно використовувати його у нових умовах.

Тести. Особливим способом контролю знань студентів є тестове опитування. Особливість роботи при підготовці до тестового контролю полягає у тому, що позитивне виконання тестових завдань потребує точних знань, доброї пам'яті, а у певних випадках – розвитку інтуїтивного мислення, оскільки під час тестування заборонено користуватися будь-якими джерелами.

Тестове завдання складається з одного питання і декількох відповідей, серед яких одна чи кілька правильних. Студент повинен вказати на правильні відповіді. У кінці заняття викладач робить висновок щодо рівня підготовки студентів до заняття, відзначає позитивні і негативні сторони відповідей, аналізує їх та ставить завдання на наступне заняття.

Самостійне вивчення визначених тем дисципліни. СРС включає також самостійне поглиблене вивчення за визначеним переліком тем дисципліни, з яких не проводяться практичні заняття. Студенти в процесі такої роботи користуються підручниками, навчальними посібниками, монографіями, науковими статтями. Відповіді на поставлені питання теми повинні бути розширеними, обґрунтованими з посиланням на науково-теоретичні джерела. Перевірка результатів такої СРС (у вигляді письмової роботи чи реферату) здійснюється під час проведення запланованої індивідуально-консультативної роботи викладача зі студентами за графіком роботи кафедри чи індивідуальним графіком, узгодженим між викладачем та студентом, та під час окремих аудиторних занять. Під час перевірки результатів СРС оцінюється як письмовий результат СРС, так і усна доповідь студента з визначеної теми. Результатом перевірки повинне стати нарахування відповідної кількості балів відповідно до визначених критеріїв оцінювання.

Підготовка до модульного контролю та інших форм поточного контролю здійснюється студентами шляхом написання контрольних робіт, виконання тестових завдань, вивчення матеріалу за переліком питань.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет методики викладання у вищій школі.
2. Методологічні аспекти організації сучасної вищої освіти.
3. Особливості розвитку студентської молоді, врахування їх у навчально-виховному процесі вищої школи.
4. Особливості адаптації студентів до навчально-виховного процесу у вищій школі.
5. Організаційно-педагогічні основи діяльності закладу вищої освіти за Законом України “Про вищу освіту”.
6. Формування у студентів внутрішньої мотивації навчання.
7. Підходи до організації навчального процесу у вищій школі, його структура.
8. Принципи навчання у вищій школі.
9. Методи навчання у вищій школі.
10. Формування у студентів наукових понять, знань.
11. Формування у студентів розумових дій, спеціальних і загальних навчальних умінь.
12. Особливості, моделі, структура змісту вищої освіти.
13. Підходи до відбору змісту навчального курсу у вищій школі.
14. Особливості побудови навчальних планів та програм.
15. Сучасні технології навчання у вищій школі.
16. Педагогіка співробітництва та особистісно-орієнтована педагогіка у вищій школі.
17. Сутність та особливості розвивального навчання студентів.
18. Застосування активних методів навчання у вищій школі.
19. Розвиток критичного та творчого мислення студентів.
20. Структура лекції, її типи, критерії оцінки ефективності, вимоги та рекомендації щодо її проведення.
21. Семінарські, практичні та лабораторні заняття у вищій школі, умови ефективності їх проведення.
22. Типи семінарських та практичних занять, критерії аналізу їхньої організації.
23. Особливості та умови ефективної організації самостійної роботи студентів.
24. Система контролю в навчальному процесі вищої школи.
25. Педагогічна етика та такт викладача вищої школи.
26. Культура вербального і невербального спілкування викладача вищої школи.
27. Особливості педагогічних конфліктів у вищому закладі, шляхи їх розв’язання.
28. Умови та шляхи формування студентської команди, спільноти.

29. Особливості, методи та прийоми виховного впливу викладача вищої школи на поведінку, діяльність студентів.
30. Застосування методів науково-педагогічного дослідження у вищій школі.
31. Особливості інновацій у розвитку вищої освіти у розвинутих зарубіжних країнах.